

פתח דבר

מדינת ישראל ניצבת לפני אתגרי ביטחון משמעותיים, נוכח האיומים האזוריים המתפתחים. איומים אלו מחייבים מוכנות וכשירות גבוהה של כלל מערכי הלחימה בצה"ל. נוסף על כך נדרש צה"ל - באמצעות פיקוד העורף - למוכנות לקידום פני איומים אלה והשפעותיהם על עורף המדינה, כדי לשמור על שלום אזרחיה.

בפרסום מיוחד זה מצאתי לנכון לאגד שני דוחות ביקורת. בדוח הראשון נבחנו בניין הכוח וההפעלה של מערך מסוקי הסער והתקיפה בחיל האוויר, אשר לו חלק חשוב בסיוע לכוחות היבשה במתארי הלחימה ההתקפיים; הדוח השני בחן את מוכנות סד"כ פיקוד העורף למשימות חילוץ והצלה בחירום. מוכנותו של סד"כ זה היא קריטית לשמירה על חיי האזרחים במקרה שבו ימומש האיום מצד אויבינו, העלול להביא לפגיעה בהיקף נרחב במבנים ובתשתיות במדינת ישראל.

שני הדוחות מציגים תמונת מצב רחבה של פערים וליקויים במוכנות המערכים האמורים לעיל. בדוחות מובאות המלצות בתחומים מהותיים המחייבים תיקון ושיפור, שיישומן יאפשר לשני המערכים האלה לעמוד באופן מלא יותר במשימות שהוגדרו להם, נוכח האיומים האזוריים המתפתחים.

דוח מערך המסוקים בצה"ל - בניין הכוח והפעלתו - הדוח בחן את המוכנות להתמודדות מערך המסוקים עם האיומים בשדה הקרב, ובכלל זה בניין הכוח, שיתוף הפעולה עם כוחות היבשה והיבטי בטיחות ואחזקה העולים מתחקיר חיל האוויר על ההתרסקות הקטלנית של מסוק פתן באוגוסט 2017.

בביקורת נמצאו ליקויים, חלקם משמעותיים, בתחום המוכנות להתמודדות מערך המסוקים עם האיומים עליהם בשדה הקרב; פערים בתורת הלחימה נוכח האיומים; ליקויים בבניין הכוח של מערך מסוקי הסער, הנשען על סד"כ ותיק שחלק ניכר ממנו חורג ממגבלת שעות הטיסה המקוריות שקבע היצרן בלי שיש תקדים לכך בעולם, וכן ליקויים בבניין הכוח של מערך מסוקי הקרב. הדבר טומן בחובו סיכונים לא מבוטלים, נוכח הצורך להטיס מסוקים אלה במתארים מבצעיים. סד"כ היסעורים הנוכחי גם אינו נותן מענה מלא על הצורך המבצעי שהוגדר במסמך אסטרטגיית צה"ל מאוגוסט 2015; בטייסות מסוקי הקרב התגלו פערים משמעותיים בחלפים ובאחזקת המסוקים. כמו כן נמצאו ליקויים בשיתוף הפעולה בין מערך המסוקים ובין כוחות היבשה, העלולים להביא לפגיעה של ממש ביכולת המקצועית של כוחות היבשה להפעיל את המסוקים לכשיידרשו לכך בעת לחימה.

מהדוח המסכם של חיל האוויר שהכין הצוות לבדיקת תאונת המסוק שהתרחשה באוגוסט 2017 עולה שהתאונה נגרמה עקב שרשרת של ליקויים. התמונה הנשקפת מן

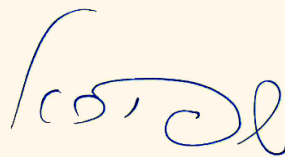
הדוח מעלה חשש לבעיה מערכתית במערך האחזקה של המסוקים, שהם אמצעי לחימה חשובים ויקרים, ואף עלולה להצביע על תרבות ארגונית לקויה שיש לה השלכות על חיי אדם, שכן בעובדות המתוארות בדוח המסכם יש חריגה מנורמות עבודה תקינות וקבלת החלטות שאינה בהתאם לכללים. **עקב רגישותו הביטחונית של הדוח החליטה ועדת המשנה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה של הכנסת שלא לפרסם חלקים נרחבים ממנו, לשם שמירה על ביטחון המדינה.**

דוח מוכנות כוחות פיקוד העורף לחילוץ ולהצלה בחירום - הדוח עוסק במוכנותו של סד"כ פקע"ר לחילוץ ולהצלה בחירום. סד"כ זה נסמך ברובו על כוחות מילואים, תוך התמקדות בתרחיש של מלחמה כוללת בכמה חזיתות בו בזמן.

נמצא כי פקע"ר אומנם משקיע מאמצים לשיפור מוכנותו לביצוע משימות חילוץ והצלה בחירום, אך נמצאו ליקויים, חלקם משמעותיים, בדבר רמת כשירותו ומוכנותו המבצעית של סד"כ המילואים לחילוץ ולהצלה לפעול באתרי הרס מורכבים נוכח אתגרי הבנייה המודרנית; חוסר התאמה בתוכניות המבצעיות שלו; ליקויים בכשירותו של סד"כ זה ומחסור באמצעים הנדרשים לו לחילוץ ולהצלה. לכל אלה יש השפעות מהותיות על יכולתו של פקע"ר לבצע את משימותיו בתחומים אלה.

הליקויים המשמעותיים שעלו בדוחות אלה בנוגע למערך המסוקים בחיל האוויר, שעליו מוטלות משימות מבצעיות, ובנוגע למערך הכוחות בפקע"ר, שליבת עשייתו היא הגנה על העורף, ליקויים אלה מחייבים מעורבות ישירה של שר הביטחון, הרמטכ"ל, מפקד חיל האוויר ומפקד פקע"ר לצורך תיקונם. זאת כדי לשפר את מוכנותם של מערכים אלה נוכח האיומים האזוריים.

כי בנפשנו הדבר.

יוסף חיים שפירא, שופט (בדימ')

מבקר המדינה
ונציב תלונות הציבור

ירושלים, אדר ב' התשע"ט
מרץ 2019